

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

A MODEL FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF MONKS AS MISSIONARIES IN MODERN SOCIETY IN SATTAHIP DISTRICT, CHONBURI

พระครูปลัดวินัย ธีรปัญญา*, พระเจริญพงษ์ ธมมทีโป และพระมหาศุภวัฒน์ ฐานวฑฺฒโน

Phrakru Paladwinai Theerapanyo, Phramaha* Phrajaroenphong Dhamma treepo
and Phramaha Supawat Thanavuddho

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author E-mail: yodkung17040@gmail.com

Received April 9, 2025; Revised August 8, 2025; Accepted August 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดอบรมและถอดบทเรียน 18 รูป/คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบทโดยใช้เทคนิคแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่เป็นการส่งเสริมศรัทธาและคุณธรรมที่แข่งขันกับยุคดิจิทัลที่ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ การเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัลจึงมีความท้าทายจากการบิดเบือนข้อมูล หลักธรรมจะช่วยให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีสติและนำเสนอข้อมูลได้ถูกต้อง 2) พระสงฆ์นักเผยแผ่ในสัตหีบได้พัฒนาทักษะในการใช้ Facebook, YouTube, และ TikTok เผยแผ่ธรรมะเชื่อมโยงหลักธรรมกับสังคมเพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่ สร้างการสื่อสารให้เข้าใจง่ายและน่าสนใจตอบโจทย์ปัญหาสังคม ส่งเสริมความสามัคคีและพัฒนาท้องถิ่นผ่านกิจกรรมคุณธรรม พร้อมประยุกต์แนวคิดเมตตาธรรมเพื่อสร้างความยั่งยืน 3) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสัตหีบใช้รูปแบบ Up Skill ต่อยอดอดีต เรียนรู้และฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ Re Skill ปรับปัจจุบัน เสริมทักษะในการประยุกต์ธรรมะในชีวิตประจำวันของประชาชน New Skill สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต ใช้ AI และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหาแบบอินเทอร์แอคทีฟและมัลติมีเดีย

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาศักยภาพ, พระสงฆ์นักเผยแผ่, สังคมยุคใหม่, จังหวัดชลบุรี

Abstract

This article aimed to 1) study the potential of monks as missionaries in modern society in Sattahip District, Chonburi Province, 2) to develop the potential of monks as missionaries in modern society in Sattahip District, Chonburi Province, and 3) to present a model for developing the potential of monks as missionaries in modern society in

Sattahip District, Chonburi Province, using participatory action research methodology. Data were collected through in-depth interviews, training, and lessons learned from 18 monks/persons. Content analysis was conducted with contextualization using the technique of triangulation. The research results indicated the following: 1) The potential of monks as missionaries in modern society is to promote faith and morality that competes with the digital age that uses online platforms, thereby causing the dissemination of the Dharma in the digital age to be challenging due to distorted information. In contrast, Dharma principles will facilitate the mindful use of technology and the presentation of correct information. 2) Monks as missionaries in Sattahip have developed skills in the use of Facebook, YouTube, and TikTok to disseminate the Dharma by linking Dharma principles with society to reach the new generations and creating easy-to-understand and interesting communication that addresses social issues, promotes unity, and develops the locality through moral activities and applying the concept of loving-kindness to create sustainability. 3) The model for developing the potential of monks as missionaries in Sattahip used an Upskill model to build on the past in order to learn and practice skills in using technology and online media, a Reskill model to adjust to the present and enhance people's skills in applying the Dharma to their daily lives, and a New Skill model to create new value in the future by using AI and data analysis to create interactive content and multimedia.

Keywords: Model, Potential Development, Missionary Monks, Modern Society, Chonburi Province

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลนั้นพระสงฆ์สาวกก็ยังคงอยู่ในประเทศอินเดีย (ชมพูทวีป) เท่านั้นยังไม่มีพระสงฆ์สาวกไปประกาศพระพุทธศาสนาในประเทศอื่น ๆ จนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ทรงกระทำตติยสังคายนาหรือการสังคายนาครั้งที่ 3 โดยอาราธนา พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นประธาน พระองค์เป็นประธานผู้อุปถัมภ์ มีการคัดเลือกพระสงฆ์ แบ่งออกเป็นสาย ๆ (9 สาย) ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่าง ๆ ประมาณ พ.ศ. 303 มีหลักฐานปรากฏว่า พระโสณเถระและพระอุตตรเถระได้มาประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่สุวรรณภูมิประเทศจนเป็นที่แพร่หลาย และเนื่องจากในชาดกกล่าวว่าสุวรรณภูมิอยู่ทางทิศตะวันออกของอินเดีย (ชมพูทวีป) เมื่อพิจารณาจากแผนที่โลกจึงน่าจะสันนิษฐานได้ต่อไปว่า สุวรรณภูมิเป็นดินแดนที่เป็นแผ่นดินใหญ่ ส่วนสุวรรณทวีป คือ เกาะที่อยู่ติดกับสุวรรณภูมิ และเนื่องจากในอรรถกถาชาดกกล่าวว่า สุวรรณภูมิอยู่ทางทิศตะวันออกของอินเดีย จากแผนที่โลก สุวรรณภูมิในส่วนที่เป็นแผ่นดิน ได้แก่ ประเทศพม่า ลาว ไทย กัมพูชา ส่วนสุวรรณทวีปซึ่งเป็นเกาะ น่าจะ ได้แก่ เกาะชวา สุมาตราหรืออินโดนีเซีย ตลอดทั้งฟิลิปปินส์ (มานพ นักการเรือน, 2564) หลักการเผยแผ่เนื้อหาพุทธธรรมมีแนวทางที่เป็นระบบและเข้าถึงผู้ฟังได้อย่างลึกซึ้ง โดยเริ่มจากการสอนจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เช่น การนำทุกข์ซึ่งเห็นได้ง่าย

มากกว่าก่อน เพื่อค่อย ๆ เชื่อมโยงสู่หลักอริยสัจ 4 ต่อมาใช้วิธีสอนแบบลำดับจากเรื่องที่ผู้ฟังเข้าใจไปสู่เรื่องที่ลึกซึ้ง เช่น อนุปพิภพิกถาและไตรสิกขา การสอนยังใช้อุปกรณ์เสริม เช่น การยกตัวอย่างหรือพาผู้ฟังเห็นภาพจริง เพื่อให้เกิดศรัทธา นอกจากนี้ ยังยึดหลักสอนตรงจุด ไม่วกวน สอนเท่าที่จำเป็น มีเหตุมีผลตรงตามได้ และมุ่งเนื้อหาที่มีคุณค่าต่อชีวิตผู้ฟังอย่างแท้จริง (ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร, 2566)

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองควบคู่กับพัฒนาการของราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรทวารวดีเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน โดยประชาชนได้ยอมรับพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาหลักของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่าเป็นศาสนาประจำอาณาจักร หรือเป็นศาสนาประจำชาติของไทยตลอดมา หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงกับทุกมิติของสังคมไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ส่งผลให้พุทธธรรมได้รับการหล่อหลอมเข้ากับความคิดดั้งเดิมในแต่ละภูมิภาค จนเกิดเป็นระบบความเชื่อและแบบแผนการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่มีลักษณะเฉพาะของไทย ซึ่งสะท้อนความกลมกลืนของศาสนากับวัฒนธรรมท้องถิ่น และก่อให้เกิดลักษณะพิเศษที่โดดเด่นในแต่ละพื้นที่ ภายใต้กรอบของพระพุทธศาสนาแบบไทย อันเป็นพลังทางจิตวิญญาณที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของคนไทยให้มีจิตใจกว้างขวาง ร่าเริงแจ่มใส เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแสดงออกถึงความเป็นกัลยาณมิตร สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข คุณลักษณะเหล่านี้ได้กลายเป็นเอกลักษณ์ที่ต่างชาติให้ความชื่นชมและขนานนามประเทศไทยว่าเป็น “สยามเมืองยิ้ม” หรือ “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” (สมบุรณ์ วัฒนะ และคณะ, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ในประเด็นแนวคิด ทฤษฎีทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่หลักธรรมและความเป็นกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ทราบถึงบทบาทพระสงฆ์นักเผยแผ่การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ พร้อมเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร และรายงานการวิจัย ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเสนอเนื้อหา ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ดีขึ้น ศักยภาพ (Potential) หมายถึง ความสามารถ (Ability) และขีดความสามารถ (Capacity) ที่บุคคลสามารถใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวมถึงความพร้อมด้านทักษะ ความรู้ และ

โอกาสในการแสดงออก ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาและเพิ่มสมรรถภาพของบุคคลให้สามารถดำเนินกิจกรรมหรือหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปริยานันท์ โพธิ์ศิริวัฒน์ และคณะ, 2565)

แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการนำเอาหลักธรรมคำสอน อันประเสริฐอันเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์แห่งปัญญาตรัสรู้ มาเผยแพร่ให้ประชาชนได้เรียนรู้และประพฤติปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณธรรม ศีลธรรม ความเมตตา และความสงบสุขในระดับบุคคลและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต กระบวนการดังกล่าวอาศัยการส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น โดยยึดตามอุดมคติ หลักการ และวิธีการที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสืบต่อพระพุทธศาสนา การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายอย่างทั่วถึงและเกิดผลสัมฤทธิ์ จำเป็นต้องอาศัยผู้สื่อสารที่มีทักษะและความเข้าใจในหลักการสื่อสารอย่างเหมาะสม แม้จะนำเสนอเนื้อหาธรรมะเดียวกัน แต่หากวิธีการถ่ายทอดแตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่อระดับความเลื่อมใสศรัทธาและการน้อมนำไปปฏิบัติของผู้ฟัง ดังนั้น การสื่อสารจึงควรยึดหลักสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การนำเสนอเนื้อหาอย่างชัดเจน (2) การโน้มน้าวจิตใจด้วยเมตตาและปัญญา (3) การแนะนำแนวทางปฏิบัติ (4) การตอบข้อสงสัยของผู้ฟังอย่างมีเหตุผล และ (5) การสร้างสัมพันธภาพด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเกิดผลอย่างยั่งยืน (องอาจ เขียวงามดี และพระสุทธิสารเมธี, 2563)

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่จะนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแสดงให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติ และสามารถนำหลักพุทธธรรมที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประกอบด้วยเทคนิคและวิธีการเผยแผ่นั้น ต้องยึดหลักพุทธวิธีในการสอน 4 ประการ ดังนี้ 1. สันติสนทนา ได้แก่ การชี้แจงเรื่องที่สอนให้เห็นชัด แยกแยะ อธิบาย และแสดงเหตุผลให้ชัดเจนผู้ฟังเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง 2. สมาทปนา ได้แก่ การจงใจให้น้อมนำเอาไปปฏิบัติเป็นการสอนให้เห็นว่าสิ่งใดควรปฏิบัติก็แนะนำหรือบรรยายให้ชัดซึ่งในคุณค่าและเห็นความสำคัญที่ต้องฝึกฝนจนยอมรับนำไปปฏิบัติให้เกิดศรัทธา จงใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ 3. สมุตเตชนา ได้แก่ การสร้างความอาจหาญกล้ากล้าปลุกเร้าจิตใจให้กระตือรือร้นเกิดอุตสาหะให้บรรลุเป้าหมายเมื่อลงมือปฏิบัติก็สามารถทำได้ปฏิบัติได้ เร้าใจให้อาจหาญกล้ากล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ 4. สัมปหังสนา ได้แก่ การปลุกปลอบใจให้สดชื่นร่าเริงบำรุงจิตใจให้เข้มแข็งเบิกบานเห็นคุณประโยชน์ในการปฏิบัติทำให้มีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจในธรรมปลุกปลอบใจผู้ที่มีความทุกข์สิ้นหวังให้คลายทุกข์เกิดความหวังในชีวิตไม่ท้อแท้ (พระโสภณวชิราภรณ์ (อาทิตย์ อดุลเวที) และคณะ, 2566)

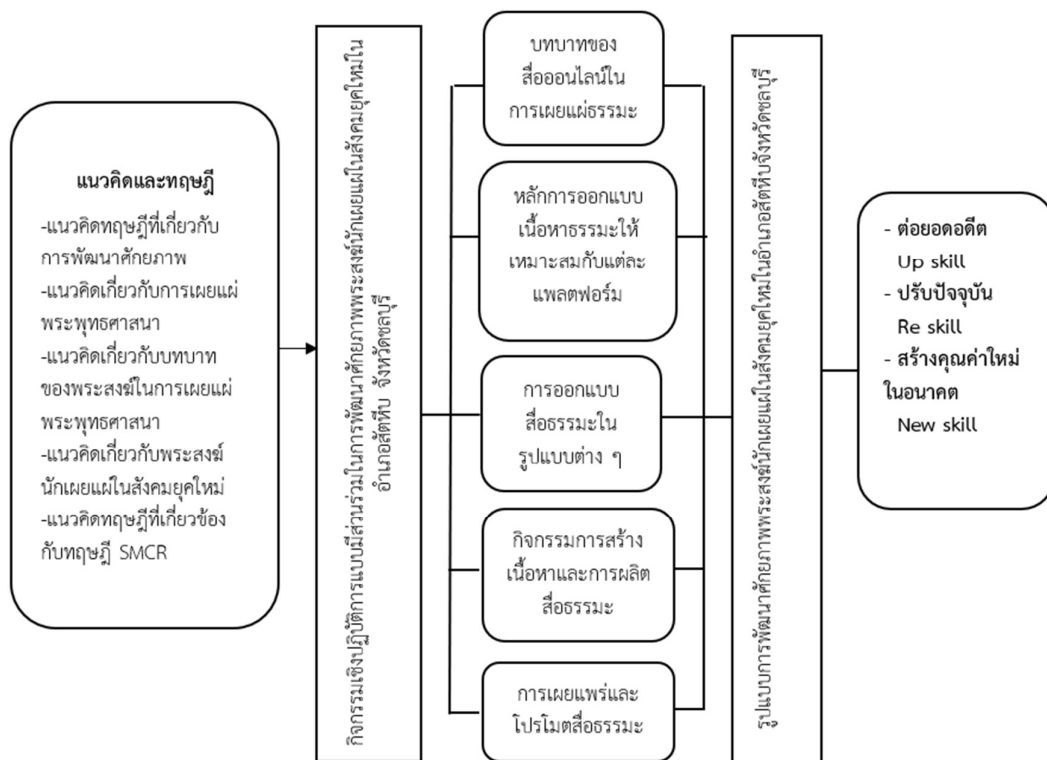
แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในยุคดิจิทัล การสื่อสารได้พัฒนาเข้าสู่ระบบเครือข่ายไร้พรมแดนอย่างอินเทอร์เน็ตซึ่งเอื้ออำนวยต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงผู้คนในวงกว้างอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้สื่ออิเล็กทรอนิกส์จะมีบทบาทมากขึ้น สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร หนังสือธรรมะ ยังคงมีความสำคัญเนื่องจากสามารถให้ประโยชน์สูงในต้นทุนที่ประหยัด เป็นแหล่งข้อมูลที่ตรวจสอบและอ้างอิงได้ และเหมาะสำหรับการจัดเก็บระยะยาวในเชิงวิชาการ ในด้านการเผยแผ่ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต แม้จะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว แต่ก็มีข้อท้าทาย เช่น ความเข้าใจผิดของสาธารณชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการใช้เทคโนโลยี และความเสี่ยงจากการใช้สื่ออย่างไม่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานหรือองค์กรกำกับดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อส่งเสริม

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม มีคุณธรรม และอยู่ภายใต้กรอบวินัยสงฆ์ ทั้งนี้ แนวโน้มของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านเว็บไซต์ของวัดกำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จึงควรสนับสนุนและกำกับอย่างเป็นระบบเพื่อรักษาคุณภาพและความน่าเชื่อถือของสารธรรมที่เผยแผ่ (ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร, 2566) พระสงฆ์นักเผยแผ่ต้องเข้าถึง เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นการพัฒนาการด้านการจัดการข้อมูล ตั้งแต่การรับข้อมูลเพื่อนำมาจัดเก็บข้อมูล อย่างเป็นระบบ ลดความซับซ้อนในการจัดเก็บข้อมูล มีความสะดวกรวดเร็วในการค้นข้อมูลมาใช้งาน กำหนดสิทธิผู้เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลในระบบ และจะปรับเปลี่ยนการให้บริการข้อมูลไปตามกระแสการพัฒนาของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ดังนั้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก และในวงกว้างแต่ประชาชนบางคนยังมองพระสงฆ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่น่าสงสัยว่าอาจจะไม่ใช้ในการจัดทำเนื้อหาทางศาสนาอย่างเดียว พระสงฆ์บางกลุ่มหากไม่มีกฎระเบียบในการใช้อินเทอร์เน็ต อาจจะทำให้เกิดความเสียหายได้ง่าย ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีองค์กรสนับสนุน ควบคุมดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต เพราะมีแนวโน้มว่าวัดต่าง ๆ จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ จากการทบทวนเอกสารที่เป็นแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย แผนภูมิ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ฯ

จากแผนภาพที่ 1 การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เป็นการนำระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ.2564 มาใช้ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ และทฤษฎี SMCR สู่การกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อค้นหาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยได้ การสรรหาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จากนั้นลงพื้นที่ทำการสำรวจในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และออกแบบกิจกรรม นำสู่การการเผยแผ่และโปรโมตสื่อธรรมะ และการจัดสนทนาเพื่อพัฒนา กิจกรรม จัดกิจกรรมการสร้างสื่อธรรมะผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย โดยออกแบบเนื้อหาธรรมะให้เหมาะสมกับแต่ละแพลตฟอร์ม แล้วกลับมาถอดบทเรียนถึงความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research-PAR) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ระยะเตรียมการ ผู้วิจัยประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย ภาคีเครือข่ายและกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มชาวบ้านเพื่อสร้างความคุ้นเคย และชี้แจงแผนการทำงาน โดยใช้เทคนิค Participatory workshop ทั้งนี้ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ โดยผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ องค์ความรู้ที่ใช้เป็นข้อมูลสำหรับศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัย โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) คือ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มนักเรียน จำนวน 18 รูป/คน

2. ระยะการวางแผน มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมการวิจัย โดยใช้เทคนิค AIC ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรม ประกอบด้วย การจัดประชุมกลุ่มพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยการออกแบบเป็นกิจกรรมการสร้างสื่อธรรมะผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่สอดคล้องกับบริบท วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน และศคความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

3. ระยะการปฏิบัติตามแผนมีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มีกิจกรรมการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมการจัดประชุมกลุ่ม นำเสนอวัตถุประสงค์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ การสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือก กลุ่มพระนักเผยแผ่ในตำบลนาจอมเทียน จำนวน 2 รูป กลุ่ม พระนักเผยแผ่ในตำบลบางเสร่ จำนวน 2 รูป กลุ่มพระนักเผยแผ่ในตำบลพลูตาหลวง จำนวน 2 รูป กลุ่มพระนักเผยแผ่ในตำบลสัตหีบ จำนวน 2 รูป กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน และกลุ่มผู้มีเชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 12 รูป/คน

2) กิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มพระสงฆ์ ขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี และการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดำเนินการวิจัยต่อสาธารณะชนประกอบด้วย กิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม “การสร้างสื่อธรรมะผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย”

4. ระยะการสังเกตผล มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มพระสงฆ์ เครื่องมือ ที่ใช้ คือ เทคนิค AIC

5. ระยะสะท้อนผล มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนในการพัฒนา ศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี เพื่อให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และเป็นการนำเสนอข้อมูลป้อนกลับสู่กลุ่มเป้าหมาย และชุมชนโดยการสะท้อนผลในเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนบนรากฐานการเกื้อกูลต่อกัน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้นำผลการสะท้อนกลับไปปรับปรุงพัฒนาต่อไป และเป็นการสะท้อนถึงผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นจากการสร้างความเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นตลอดกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ แบบสัมภาษณ์ โดยไม่กำหนด โครงสร้างในข้อคำถาม เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงกำหนดให้ตัวผู้วิจัยเอง เป็นเครื่องมือในการวิจัย นอกจากตัวผู้วิจัยเองผู้วิจัยก็ยังเลือกใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น บันทึกภาคสนาม ของผู้วิจัยที่ได้ทำการบันทึกระหว่างการสังเกต และการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการ จัดเก็บข้อมูลทุกระยะของการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการ

ผู้วิจัยได้เริ่มรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระยะการเตรียมการเพื่อสำรวจ แนวทางการวิจัย แหล่งข้อมูล สอบถามรายชื่อและตำแหน่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการ เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และเตรียมความพร้อมให้สามารถ ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ที่โครงการได้รับการอนุมัติ ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมใน การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ เทคนิคการจัดประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Workshop) เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยและเก็บ รวบรวมข้อมูลจากกระบวนการมีส่วนร่วม ต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและ การบันทึกข้อมูลจากกระบวนการทำกิจกรรม ตามกรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิค 5C ดังนี้

1. Concept (แนวคิดหลัก) วิเคราะห์ถึงแนวคิดหลักหรือเจตนารมณ์ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ ธรรมะ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมยุคใหม่ ความเชื่อที่มีต่อการเผยแผ่ธรรมะ ผ่านสื่อ ทักษะติดต่อการปรับวิธีการสื่อสารให้ทันสมัย

2. Content (เนื้อหา) วิเคราะห์ถึงลักษณะของสารธรรมะที่ใช้ในการเผยแผ่ เช่น ความชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย ความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น เยาวชน หรือคนทำงาน การเลือกใช้หัวข้อ ธรรมะที่เชื่อมโยงกับปัญหาชีวิตจริง

3. Context (บริบทของผู้เผยแผ่และกลุ่มเป้าหมาย) วิเคราะห์ถึงปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อ การสื่อสาร เช่น ลักษณะของพระสงฆ์ เช่น อายุ ประสบการณ์ ทักษะด้านเทคโนโลยี ลักษณะของผู้รับ สาร เช่น วัย ความคุ้นเคยกับธรรมะ พฤติกรรมการเสพสื่อ สภาพแวดล้อมของวัดหรือชุมชน เช่น ชนบท vs เมือง

4. Communication (กระบวนการสื่อสาร) วิเคราะห์กระบวนการสื่อสารของพระสงฆ์ เช่น วิธีการสื่อสาร (เทศนา, คลิปสั้น, โพสต์เฟสบุ๊ก ฯลฯ) การใช้ภาษา ภาพ เสียง หรือวิดีโอ การตอบสนองกลับของผู้ฟัง เช่น ความเข้าใจ ความสนใจ การมีส่วนร่วม

5. Community (ชุมชนและการขยายผล) วิเคราะห์ถึงผลกระทบและการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น ชุมชนเข้าใจธรรมะมากขึ้นหรือไม่ ชุมชนมีการตอบรับต่อกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะอย่างไร พระสงฆ์สามารถใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนได้หรือไม่

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือหลักในการประเมินศักยภาพของพระสงฆ์ ทั้งด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และความเข้าใจต่อปัญหาสังคมร่วมสมัย ผ่านการใช้แบบสอบถาม การสนทนา และกิจกรรมกลุ่มที่จำลองสถานการณ์จริง เช่น การแสดงธรรมผ่านโซเชียลมีเดีย และการใช้สื่อดิจิทัลสร้างเนื้อหาธรรมะ ผู้วิจัยได้สังเกตและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสะท้อนความคิดเห็นเพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา ผลการประเมินพบว่าพระสงฆ์มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะแบบดั้งเดิม ยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางพัฒนา โดยเน้นการอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

2. ผลการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เป็นการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน โดยพัฒนาความรู้ 3 ด้าน คือ 1. พัฒนาด้านความรู้ความสามารถ มุ่งเน้นให้พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ลึกซึ้ง และสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมยุคใหม่ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอสัตหีบที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประชากร พระสงฆ์ควรได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาพระไตรปิฎก วิชาการด้านพุทธปรัชญา พุทธจิตวิทยา ตลอดจนองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเสริมศักยภาพในการเป็นผู้นำทางธรรมที่มีคุณภาพ 2. พัฒนาด้านทักษะการเผยแผ่ธรรม ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญ การเผยแผ่ธรรมะไม่จำกัดเฉพาะการแสดงธรรมในวัดหรือชุมชนอีกต่อไป พระสงฆ์จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้โซเชียลมีเดีย การถ่ายทอดสดผ่าน Facebook หรือ YouTube การออกแบบสื่อธรรมะในรูปแบบดิจิทัล ตลอดจนการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เช่น เยาวชน วัยทำงาน และผู้สูงอายุ ซึ่งมีรูปแบบการรับสารที่ต่างกัน การเสริมสร้างทักษะเหล่านี้จะทำให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงคนในทุกกลุ่ม 3. การตอบสนองต่อปัญหาสังคมในยุคใหม่ โดยเฉพาะในด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ชีวิตตามหลักธรรม เช่น การแก้ไขปัญหาครอบครัว ความเครียดในชีวิตประจำวัน และปัญหาเศรษฐกิจ ด้วยการนำหลักธรรม เช่น สติ สมาธิ และปัญญา มาช่วยในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ทำให้ประชาชนที่รับฟังเกิดความเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตจริง

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จากการจัดอบรมและประชุมเชิงปฏิบัติการผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนตนเองของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่าการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์เพื่อให้สามารถเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งการเสริมสร้างทักษะเดิม การปรับเปลี่ยนทักษะให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และการพัฒนาทักษะใหม่เพื่อตอบสนองต่อบริบทสังคมดิจิทัล สอดคล้องกับแผนแม่บท การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ.2566 – 2580 ในแผนปฏิบัติการที่ 2: การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวิถีใหม่ วิถีถัดไป และวิถีแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตอย่างเท่าทัน บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” การ Up Skill เป็นการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะเดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การใช้เทคนิคการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาการแสดงธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการใช้สื่อพื้นฐานอย่าง Facebook หรือ YouTube ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (2) “ปรับปัจจุบัน” การ Re Skill ช่วยปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาทักษะใหม่ที่เป็นต่อการเผยแผ่ธรรมะในยุคปัจจุบัน เช่น การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลสมัยใหม่ การให้คำปรึกษาทางจิตใจที่เหมาะสมกับยุคสมัย และการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับปัญหาสังคมร่วมสมัย และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” และ New Skill เป็นการเรียนรู้ทักษะใหม่ที่เป็นในการสร้างสื่อธรรมะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวางแผนเผยแผ่ธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากิจกรรมอินเทอร์เน็ตที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงธรรมะได้ง่ายขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอ “Up Skill - Re Skill - New Skill Model” เป็นรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยรูปแบบ “Up Skill - Re Skill - New Skill Model” นี้จะช่วยให้พระสงฆ์นักเผยแผ่สามารถพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสามารถทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อชุมชนและสังคมโดยรวม

อภิปรายผล

ศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มีบทบาททางพระพุทธศาสนาในการนำประชาชนให้เข้าถึงหลักธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมศรัทธาและคุณธรรมในสังคม พระสงฆ์มีหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมเพื่อช่วยให้ประชาชนเข้าใจและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การใช้เทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่ในการเผยแผ่ธรรมะเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยพระสงฆ์สามารถใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่หลากหลาย การพัฒนาและการปรับตัวในการเผยแผ่เป็นสิ่งที่จำเป็นในยุคดิจิทัล แม้ว่าจะมีความท้าทายจากการบิดเบือนข้อมูล แต่การใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติจะช่วยให้สามารถนำเสนอหลักธรรมได้อย่างถูกต้องและเข้าถึงได้มากขึ้น นอกจากนี้ การอบรมและส่งเสริมทักษะการสื่อสารของพระสงฆ์จะช่วยให้การเผยแผ่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรปัญญา ปณญาวโร (ศรีสมุทร) และบุญเดือน ทรัพย์เพชร (2564) ศึกษา การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล ซึ่งว่า การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัลในช่องทางสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น ในเฟสบุ๊ค, ไลน์, ยูทูบ, และเว็บไซต์, โดยใช้เป็นท่าภาพนิ่ง สื่อวิดีโอสั้น หรือ ไลฟ์สด กิจกรรมที่วัด เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานวันมาฆบูชา งานวันวิสาขบูชา งานวันอาสาฬหบูชา งานสวนมนต์ข้ามปี

เป็นต้น อีกทั้งควรสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้น ๆ และขยายใจความข้อธรรมให้เข้าใจง่าย เพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้ฟังธรรมผ่านช่องทางดิจิทัล เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชน หรือบุคคลที่สามารถเข้าถึงสื่อสารสนเทศได้เป็นข้อคิดคติธรรม ละเว้นจากการทำความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์และประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข

การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือหลักในการประเมินศักยภาพของพระสงฆ์ ทั้งด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และความเข้าใจต่อปัญหาสังคมร่วมสมัย ผ่านการใช้แบบสอบถาม การสนทนา และกิจกรรมกลุ่มที่จำลองสถานการณ์จริง เช่น การแสดงธรรมผ่านโซเชียลมีเดีย และการใช้สื่อดิจิทัลสร้างเนื้อหาธรรมะ ผู้วิจัยได้สังเกตและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสะท้อนความคิดเห็นเพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา ผลการประเมินพบว่าพระสงฆ์มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะแบบดั้งเดิม ยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางพัฒนา โดยเน้นการอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอนันต์ อภินนโท (ผากา) และคณะ (2565) ศึกษา แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน พบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน 1. การนำเสนอเนื้อหาของสื่อ คือ เจตนาต้องเด่นชัด รูปแบบโดนใจ และเนื้อหาโดดเด่น 2. ตระหนักรู้ถึงผลที่จะตามมา 3. คณะสงฆ์และหน่วยงานที่มีส่วนร่วม 4. การประชาสัมพันธ์ และ 5. การประเมินและวัดผล ดังนั้นเพื่อให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลกเพื่อเกิดประโยชน์ในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้นางของ พิเชฐ ทังโต (2563) ศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศกับพุทธศาสตร์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคออนไลน์ ชี้ให้เห็นว่า ในปัจจุบันมีวัดและคณะสงฆ์ใช้การสื่อสารออนไลน์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศนานาชนิดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ยังมีจำกัด เพียงเฉพาะวัดใหญ่ ๆ หากในอนาคตมีการใช้เทคโนโลยีในการผลิต สร้างองค์ความรู้ เผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งใน Facebook, Youtube Line Chat และช่องทางอื่น ๆ ในแบบออนไลน์ทั้งหมด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในองค์กรรวมได้

การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มุ่งเน้นที่การเสริมสร้างทักษะผ่านกระบวนการ “Up Skill,” “Re Skill” และ “New Skill” เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีสาระสำคัญดังนี้

การ Up Skill ของพระสงฆ์นักเผยแผ่ในอำเภอสัตหีบเน้นเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube และ TikTok เพื่อเผยแผ่ธรรมะอย่างน่าสนใจ พัฒนาทักษะการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เข้าถึงปัญหาสังคม และเสริมบทบาทผู้นำจิตวิญญาณ สอดคล้องงานวิจัยของ พระสอนทะวี ทุมประเสริฐ (2567) ศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า พระสงฆ์รุ่นใหม่ใช้ Facebook เพื่อเผยแผ่ธรรมะ ดึงดูดผู้ติดตามได้หลากหลาย และสร้างแรงจูงใจให้ผู้รับสารสนใจและเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย

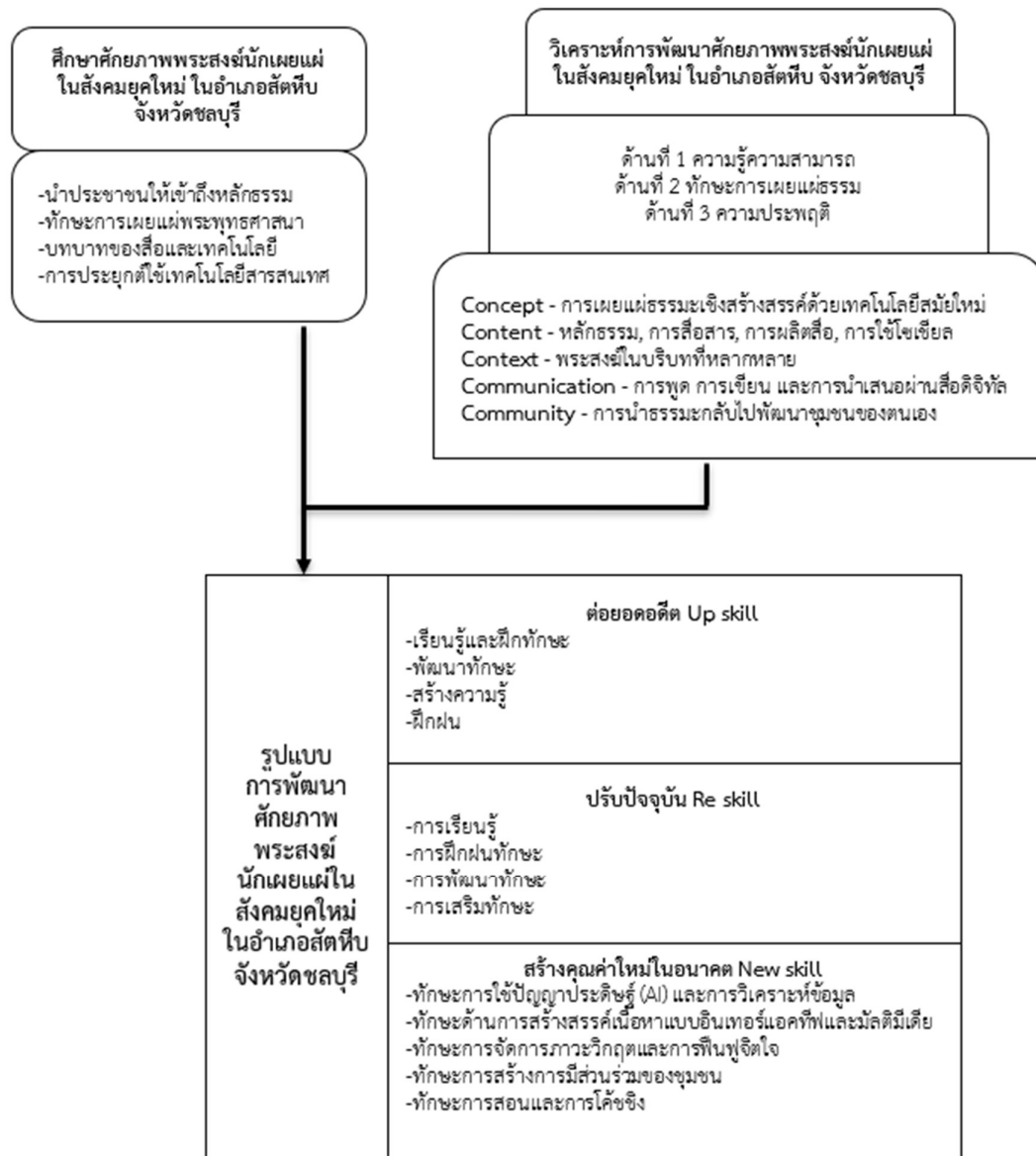

การ Re-skill พระสงฆ์นักเผยแผ่เน้นพัฒนาทักษะใหม่ เช่น การสร้างสื่อธรรมะบนแพลตฟอร์มดิจิทัล การให้คำปรึกษาทางจิตใจ และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอย่างเข้าใจง่าย โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมสร้างแรงบันดาลใจให้ชุมชน สอดคล้องงานวิจัยของ ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร (2566) ศึกษา กลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าการใช้แอปพลิเคชันบนมือถือเพื่อเผยแพร่คำสอนทางพระพุทธศาสนา และเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย สร้างการนำเสนอที่น่าสนใจและเป็นมิตรต่อผู้ใช้ พร้อมทั้งผลิตเนื้อหาที่มีมิติเดียวที่ดึงดูดใจในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้คำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น

การพัฒนา New Skill ของพระสงฆ์นักเผยแผ่เน้นการใช้ AI และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างสื่อธรรมะที่หลากหลายและมีส่วนร่วม การจัดการภาวะวิกฤต การฟื้นฟูจิตใจ และการสร้างความร่วมมือกับชุมชนช่วยเสริมบทบาทในการขับเคลื่อนสังคม สอดคล้องงานวิจัยของ เพ็ญศรี ปีกะสีนัง และคณะ (2566) ศึกษา การพัฒนาจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ของไทยในยุคปัจจุบันดำเนินการตามหลักการทางจริยธรรมของปัญญาประดิษฐ์ที่กำหนดโดยรัฐบาลไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กำกับดูแล ผู้วิจัย ผู้ออกแบบ ผู้พัฒนา ผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์ และผู้ใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ ใช้เป็นแนวทางสำหรับการกำกับ การดำเนินงาน เพื่อให้ปัญญาประดิษฐ์มีความน่าเชื่อถือ มั่นคงปลอดภัย มีจริยธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์กับมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมฯ โดยทิศทางการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ของประเทศไทยปัจจุบัน ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นตามแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565-2570) ซึ่งอยู่ในช่วงของการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะนำปัญญาประดิษฐ์ มาประยุกต์ใช้งานอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงหน่วยงานด้านพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกันเมื่อถึงเวลา ก็ต้องปรับตัวเตรียมนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล 2) หลักพุทธธรรมสำหรับพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่พึงประสงค์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับควรยึดหลักจริยธรรมที่สำคัญคือ โอวาทปาฏิโมกข์ หลักไตรสิกขา อริยสัจ 4 หลักกัลยาณมิตตธรรม หลักสัพพริสนธรรม หลักโยนิโสมนสิกา หลักกาลามสูตร รวมถึงหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน (เบญจศีล เบญจธรรม) จริยธรรมชั้นกลาง (ศีล 8 กุศลกรรมบถ 10) และจริยธรรมขั้นสูง (อริยมรรค 8)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การนำเสนอ “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี” มีหลักสำคัญ ประกอบด้วย

1. ศึกษาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ในบทบาทของพระพุทธศาสนาในการนำประชาชนให้เข้าถึงหลักธรรม ทักษะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์นักเผยแผ่ บทบาทของสื่อและเทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมยุคใหม่ของพระสงฆ์นักเผยแผ่

2. วิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี การปรับตัวทางเทคโนโลยีและสื่อสารมวลชน การพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การตอบสนองต่อ

ปัญหาสังคม และการเชื่อมโยงพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี Up skill ในการเรียนรู้และฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ การพัฒนาทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสร้างความรู้ในด้านจิตวิทยาและการจัดการปัญหาสังคม การพัฒนาทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการฝึกฝนเพื่อเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ Re skill ในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ในการเผยแผ่ธรรมะ การฝึกฝนทักษะการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือจิตใจ การพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการเผยแผ่ธรรมะในระดับสากล การฝึกฝนการใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเป็นผู้นำ และการเสริมทักษะในการประยุกต์ธรรมะในชีวิตประจำวันของประชาชน New skill ทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาแบบอินเทอร์แอคทีฟและมัลติมีเดีย ทักษะการจัดการภาวะวิกฤตและการฟื้นฟูจิตใจ ทักษะการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และทักษะการสอนและการโค้ชชิ่ง

สรุป

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตของประชาชน การเผยแผ่ธรรมะไม่อาจจำกัดอยู่เพียงแค่งานในวัดหรือชุมชนอีกต่อไป หากแต่ต้องเข้าถึงผู้คนในโลกออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Facebook, YouTube และ TikTok พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะทั้งด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และความเข้าใจต่อบริบทของผู้ฟังที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ผ่านกระบวนการ "Up Skill – Re Skill – New Skill" ซึ่งเป็นการต่อยอด ปรับเปลี่ยน และสร้างทักษะใหม่ให้กับพระสงฆ์นักเผยแผ่ โดย Up Skill คือ การเสริมทักษะเดิม เช่น การเทศนาและการใช้สื่อพื้นฐาน Re Skill คือการพัฒนาทักษะใหม่ เช่น การสื่อสารกับคนรุ่นใหม่หรือการสร้างเนื้อหาธรรมะในรูปแบบสร้างสรรค์ ส่วน New Skill คือ การเรียนรู้การใช้เครื่องมือสมัยใหม่ เช่น AI การวิเคราะห์ข้อมูล และสื่อมัลติมีเดีย องค์ความรู้สำคัญที่ได้ คือ การเผยแผ่ธรรมะในยุคใหม่ต้องอาศัยทั้งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและความเข้าใจในเทคโนโลยี ร่วมกันอย่างสมดุล พระสงฆ์ต้องปรับบทบาทเป็นทั้งผู้นำทางจิตวิญญาณและนักสื่อสารที่เข้าถึงใจประชาชน ขณะเดียวกัน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ ทรัพยากร และเวทีในการแสดงศักยภาพ เพื่อให้การเผยแผ่ธรรมะมีความยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการผลิตสื่อโดยตรง เพื่อให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน และควรมีการจัดทำโครงการ หรือการจัดประกวดสื่อการเผยแผ่

1.2 ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการปฏิสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมาธิปไตย

1.3 ควรจัดให้มีการอบรมพัฒนาทักษะการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาฝึกอบรม ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล ที่ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา

2.2 ถอดบทเรียนการเป็นพระนักเผยแผ่จากพระที่มีชื่อเสียงในระดับจังหวัด และระดับประเทศเพื่อใช้ฝึกฝนให้กับพระและเณรในที่ต่างๆ

2.3 ให้มีการจัดทำคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เข้าใจง่าย และมีเนื้อหาทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก แล้วเผยแผ่ผ่านทางสื่อออนไลน์ และออนไลน์อย่างทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

- ปริญนันท์ โพธิ์ศิริวัฒน์ , พิชชา วิสิทธิ์พานิช และภัทราพร ตึกขาว. (2565). แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารรามคำแหง ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย*, 5(3), 75–91. http://www.rujogs.ru.ac.th/journals/viewPage/15?JournalTopicModel_sort=author.desc.
- ปิ่นณพงศ์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร. (2566). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี สารสนเทศสมัยใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 3(6), 121-138. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/article/view/266747>.
- ปิ่นณพงศ์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร. (2567). กลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายของคณะสงฆ์. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 4(1), หน้า 73–87. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/article/view/267851>
- พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร (ศรีสมุทร) และบุญเตือน ทรัพย์เพชร. (2564). การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(4), 423–433.
- พระสอนทะวี ทุมประเสริฐ . (2567). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารธรรมวิชิษฐ์*, 7(1), 87–104. <https://firstojs.com/index.php/JDW/article/view/1305>.
- พระโสภณวชิราวที (อาทิตย์ อตถเวที), สมโภชน์ เขียมสุภาจิต, สิริวัฒน์ ศรีเครื่องดง และวิชชุดาโชติจิตติรัตน. (2566). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยา ของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต). *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(6), 2363–2378. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/272028>.

- พระอนันต์ อภินนโท (ผากา), พระมหาสุพร รกขิตธมโม และเบญจมาศ สุวรรณวงศ์. (2565). แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 13(2), 61–79. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBS/article/view/256240>
- พิเชฐ ทังโต. (2563). เทคโนโลยีสารสนเทศกับยุทธศาสตร์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคออนไลน์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 3(1), 62–75. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/view/255886>.
- เพ็ญศรี ปักกะสินัง, อภินันท์ จันตะนี, สมเดช นามเกต และพระครูพิศาลสารบัณฑิต (ราเชนทร์ วิสารโท). (2566). การพัฒนาจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(3), 1120-1136. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/4945>
- มานพ นักการเรียน, บานชื่นนักการเรียน และฉัฐกานต์ สารมาศ. (2564). สุวรรณภูมิ: วิเคราะห์มิติทางความเชื่อและศาสนา. *วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์*, 8(1), 43–54. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/rtna-socialj/article/view/247023>.
- สมบูรณ์ วัฒนะ, ประยูร สุธะใจ, เรืองวิทย์ นิลโคตร, สุวิญ รักสัตย์ และพีรพัฒน์ พันศิริ. (2564). สุวรรณภูมิ: วิเคราะห์มิติทางความเชื่อและศาสนา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(3), 950–964. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/250596>.
- องอาจ เขียวงามดี และพระสุทธิสารเมธี. (2563). องค์การพุทธในประเทศไทย: มิติการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 25(2), 47–60. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phiv/article/view/249740>.